

STORTINGET

Innst. 298 S

(2021–2022)

Innstilling til Stortinget
fra kommunal- og forvaltningskomiteen

Dokument 8:114 S (2021–2022)

Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentant Tobias Drevland Lund om å hindre at afghanere blir tvangsreturnert til Afghanistan

Til Stortinget

Bakgrunn

I dokumentet fremmes følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen instruere utlendingsmyndighetene om å stanse alle returer av mennesker til Afghanistan og forlenge suspensjonen av utreiseplikten til Afghanistan med umiddelbar virkning.»

Det vises til dokumentet for nærmere redegjørelse for forslaget.

Komiteens behandling

Komiteen har i brev av 17. februar 2022 til Justis- og beredskapsdepartementet ved statsråd Emilie Mehl bedt om en vurdering av forslaget. Statsrådens uttalelse følger av vedlagte brev av 24. februar 2022. Komiteen har anmodet om og mottatt skriftlige innspill i saken.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Rune Støstad, Siri Gåsemyr

Staalesen, Terje Sørvik og lederen Lene Vågslid, fra Høyre, Mudassar Kapur, Anne Kristine Linnestad og Mari Holm Lønseth, fra Senterpartiet, Heidi Greni, Kathrine Kleveland og Kari Mette Prestrud, fra Fremskrittspartiet, Sigbjørn Framnes og Erlend Wiborg, fra Sosialistisk Venstreparti, Grete Wold, fra Rødt, Tobias Drevland Lund, og fra Venstre, André N. Skjelstad, viser til Dokument 8:114 S (2021–2022) om å hindre at afghanere blir tvangsreturnert til Afghanistan, fra representanten Tobias Drevland Lund.

Komiteen viser til at UDI og UNE i juli 2021 besluttet å midlertidig stanse utreiseplikten til Afghanistan. Bakgrunnen var stor usikkerhet om den videre politiske, sikkerhetsmessige, menneskerettslige og humanitære utviklingen i landet. Komiteen viser til at utreisestansen ble opphevet fra 1. mars 2022 og saksbehandlingen ble gjenopptatt 1. februar 2022, med bakgrunn i at UNE nå vurderer at situasjonen i Afghanistan ikke er like uforutsigbar som tidligere. Komiteen merker seg at departementet skriver i sitt svarbrev av 24. februar 2022 at selv om UNE har opphevet den midlertidige stansen av utreiseplikten til Afghanistan, så innebærer ikke det at UNE mener det er trygt for alle med tidligere avslag å returnere dit, men at det nå vil være forsvarlig å gjøre individuelle vurderinger ut fra omstendighetene i hver enkelt sak.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt viser til at forslagsstiller mener det er en skandale at Norge nå legger til rette for at asylsøkere med avslag og utreiseplikt kan bli returnert til Afghanistan, et av verdens minst trygge land, og at det med bakgrunn i dette foreslås at utlendingsmyndig-

hetene må instrueres om å stanse alle returer av mennesker til Afghanistan og forlenge suspensjonen av utreiseplikten til Afghanistan med umiddelbar virkning.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre og Senterpartiet, vil på generelt grunnlag bemerke at asylsøkere med endelig avslag på asylsøknaden har en selvstendig plikt til å reise tilbake til hjemlandet. Dette er personer som UDI og UNE mener ikke risikerer forfølgelse eller andre alvorlige overgrep ved retur til hjemlandet, og således ikke har krav på beskyttelse fra norske myndigheter.

Flertallet viser til at departementet verken var involvert i avgjørelsen om å innføre midlertidig stans i utreiseplikten til Afghanistan, eller i avgjørelsen om å oppheve den midlertidige stansen. Det var avgjørelser som ble tatt av utlendingsmyndighetene på bakgrunn av grundige faglige vurderinger av situasjonen i landet.

Flertallet mener en slik instruksjon fra politisk ledelse til utlendingsmyndighetene som forslagsstiller foreslår, vil undergrave systemet som utlendingsforvaltningen er bygget på. Det er etter flertallets skjønn ikke ønskelig at det utvikler seg en praksis der det er en politisk vurdering hva som er trygge og utrygge områder å returnere asylsøkere til. Dette er vurderinger som fortsatt bør gjøres av utlendingsmyndighetene.

Flertallet vil videre bemerke at opphevelsen av midlertidig stans av utreiseplikten til Afghanistan ikke innebærer at UNE mener det er trygt for alle med tidligere avslag å returnere til Afghanistan, men at det nå skal foretas individuelle vurderinger i hver enkelt sak. Norge er forpliktet til ikke å returnere personer som risikerer forfølgelse eller andre alvorlige overgrep, herunder at vedkommende står i reell fare for å bli utsatt for dødsstraff, tortur eller annen umenneskelig eller nedverdiggende behandling eller straff ved tilbakevending til hjemlandet.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til at det tilligger utlendingsforvaltningen å vurdere hvorvidt det er trygt og i tråd med våre forpliktelser etter nasjonal og internasjonal lov å returnere mennesker til et bestemt land. Denne vurderingen gjøres konkret i hvert enkelt tilfelle. Det er, slik disse medlemmer ser det, gode grunner til å opprettholde denne arbeidsfordelingen, da utlendingsmyndighetene følger med på situasjonen i de aktuelle landene kontinuerlig, og således har et langt bedre beslutningsgrunnlag enn Stortinget for den typen beslutning som representantforslaget går ut på.

Disse medlemmer oppfatter det foreliggende representantforslaget som et forsøk på politisering av rettsanvendelsesspørsmål. Det vil, slik disse medlemmer ser det, undergrave hele ordningen med lov-

verket og forvaltningen som utøvende organ, dersom vurderinger knyttet til hvilke land det er trygt – og dermed lovlig adgang til – å returnere asylsøkere til skal være et politisk spørsmål.

Disse medlemmer støtter følgelig ikke det foreliggende representantforslaget.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt viser til bakgrunnen for representantforslaget, nemlig at det i juli 2021 ble bestemt å suspendere utreiseplikt til Afghanistan midlertidig, og at det ble iverksatt evakuering av rundt 800 afghanere til Norge gjennom sommermånedene. På samme tid trakk Vesten og Norge seg ut, og Taliban tok igjen makten i landet. Disse medlemmer merker seg at den midlertidige suspensjonen i utreiseplikt den gang ble begrunnet med at den kaotiske situasjonen i det krigsherjede Afghanistan ikke tilsa at det var trygt å returnere mennesker dit. Den midlertidige suspensjonen av utreiseplikten ble senere forlenget til 1. januar 2022, men Utlendingsnemnda (UNE) varslet at suspensjonen oppheves 1. mars. Disse medlemmer mener det på ingen måte er noe som tilsier at det nå skal være trygt å tvangsreturnere mennesker til Afghanistan. Disse medlemmer vil også påpeke den humanitære krisen som Afghanistan befinner seg i, noe som medfører at 95 pst. av den afghanske befolkningen går sultne til sengs hver dag, ifølge Anne Poulsen i Verdens matvareprogram. (Klassekampen 23. mars 2022.)

Disse medlemmer vil peke på at situasjonen i Afghanistan i lang tid har vært svært alvorlig. Siden sommeren 2021 har situasjonen i Afghanistan blitt forverret og vært preget av usikkerhet og mangel på stabilitet politisk, sikkerhetsmessig, økonomisk og humanitært. Landet står nå på randen av en humanitær katastrofe. Taliban-regimet i Afghanistan gir heller ingen grunn til betryggelse, særlig for etniske og religiøse minoriteter, kvinner og personer som har samarbeidet med vestlige land. Disse medlemmer viser til uttalelser fra Taliban-regimet om at alle som returnerer fra Vesten til Afghanistan, vil bli stilt for en sharia-domstol. Disse medlemmer har også registrert beretninger fra afghanske kamptolker som bisto de norske styrkene i Afghanistan, om hvordan deres familier har blitt undertrykt av Taliban-regimet etter deres maktovertakelse i landet.

Disse medlemmer viser til at Norsk organisasjon for asylsøkere (NOAS) har uttalt at den store usikkerheten i Afghanistan tilsier at man skal være ekstremt varsom med å sende folk tilbake til landet. Disse medlemmer vil påpeke at FNs høykommissær for flyktinger (UNHCR) så sent som i 2021 anmodet alle land om å stanse returer til Afghanistan. Disse medlemmer viser til det skriftlige innspillet fra Vergeforeningen Følgesvennen, som sier at som en følge av asyl-

forliket på Stortinget i 2015 ble rimelighetsvilkåret ved internflukt i 2016 fjernet, noe som medførte at de som i utgangspunktet hadde behov for beskyttelse, ble henvist til internflukt fordi norske myndigheter mente at de kunne få effektiv beskyttelse i andre deler av landet. Disse medlemmer har registrert at som en følge av dette ble Norge kritisert av blant annet FNs høykommissær for flyktninger.

Disse medlemmer vil også vise til det skriftlige innspillet fra Enslige asylsøkere og flyktningers organisasjon (EAFO). EAFO skriver at:

«Situasjonen i Afghanistan er fortsatt uoversiktlig og kaotisk. Store deler av befolkningen får ikke dekket sine primære behov som tilgang til mat og vann, helsehjelp eller utdanning».

Disse medlemmer viser til at EAFO påpeker at UNHCR skriver i sitt veiledningsnotat av februar 2022 i punkt 20 at de fortsatt ber statene om å suspendere tvangsreturer både for afghanske borgere og de med avslag på søknad om beskyttelse. Bakgrunnen er den usikre situasjonen i landet. Disse medlemmer mener man ikke kan akseptere å sende mennesker til et land hvor de risikerer å komme i en farlig og potensielt dødelig situasjon uten at deres sikkerhet kan garanteres for av landets styresmakter.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen instruere utlendingsmyndighetene om å stanse alle returer av mennesker til Afghanistan og forlenge suspensjonen av utreiseplikten til Afghanistan med umiddelbar virkning.»

Komiteens medlem fra Venstre viser til statsrådets brev til komiteen, der det står at

«... Norge under enhver omstendighet er forpliktet til ikke å returnere personer som risikerer forfølgelse eller andre alvorlige overgrep, herunder at vedkommende står i reell fare for å bli utsatt for dødsstraff, tortur eller annen umenneskelig eller nedverdiggende behandling eller straff ved tilbakevending til hjemlandet ...»

Dette medlem vil understreke viktigheten av at denne forpliktelsen følges opp i behandlingen av hver enkelt sak.

Forslag fra mindretall

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen instruere utlendingsmyndighetene om å stanse alle returer av mennesker til Afghanistan og forlenge suspensjonen av utreiseplikten til Afghanistan med umiddelbar virkning.

Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Framskrittspartiet og Venstre.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til representantforslaget og rå Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:

Dokument 8:114 S (2021–2022) – Representantforslag fra stortingsrepresentant Tobias Drevland Lund om å hindre at afghanere blir tvangsreturnert til Afghanistan – vedtas ikke.

Oslo, i kommunal- og forvaltningskomiteen, den 10. mai 2022

Lene Vågslid

leder

Grete Wold

ordfører

**DET KONGELIGE
JUSTIS- OG BEREDSKAPSDEPARTEMENT**

Justis- og beredskapsministeren

Stortinget
v/ kommunal og forvaltningskomiteen
0026 OSLO

Deres ref.
2022/928

Vår ref.
22/1108 - TFN

Dato
24.02.2022

Dokument 8: 114 S (2021–2022) – representantforslag om å hindre at afghanere blir tvangsreturnert til Afghanistan

Jeg viser til brev fra kommunal- og forvaltningskomiteen 17. februar 2022, der det bes om min vurdering av et forslag fra representanten Tobias Drevland Lund om å hindre at afghanere blir tvangsreturnert til Afghanistan. Representanten foreslår å instruere utlendingsmyndighetene om å stanse alle returer til Afghanistan og forlenge suspensjonen av utreiseplikten til Afghanistan med umiddelbar virkning.

Innledningsvis viser jeg til at det er Utlendingsdirektoratet (UDI) og Utlendingsnemnda (UNE) som avgjør hvorvidt en asylsøker har rett til beskyttelse i Norge. Det innebærer at det er UDI og UNE som gjør konkrete vurderinger i hver enkelt sak, i tråd med gjeldende regelverk og våre internasjonale forpliktelser. Justis- og beredskapsdepartementet er ikke involvert i behandlingen av enkeltsaker, med mindre de berører grunnleggende nasjonale interesser eller utenrikspolitiske hensyn.

På generelt grunnlag vil jeg også bemerke at asylsøkere med endelig avslag på asylsøknaden har en selvstendig plikt til å reise tilbake til hjemlandet. Dette er personer som UDI og UNE mener ikke risikerer forfølgelse eller andre alvorlige overgrep ved retur til hjemlandet, og således ikke har krav på beskyttelse fra norske myndigheter.

Utlendingsmyndighetene kan beslutte midlertidig å stanse (suspendere) utreiseplikten til et land eller område for personer som har fått endelig avslag på asylsøknaden og som har utreiseplikt. Dette kan f.eks. være aktuelt dersom det skjer endringer i den sikkerhetsmessige situasjonen i et bestemt land eller område. Formålet med den midlertidige stansen er bl.a. å bruke tiden til å innhente oppdatert landinformasjon og

følge med på utviklingen, for å sikre at ingen blir sendt tilbake til forfølgelse eller andre alvorlige overgrep.

Jeg vil understreke at regjeringen *ikke* tar del i utlendingsmyndighetenes beslutninger om midlertidig stans i utreiseplikten til land vi mottar asylsøkere fra.

Utlendingsmyndighetene foretar løpende vurderinger av situasjonen i asylsøkeres hjemland. UDI og UNE innhenter landinformasjon bl.a. fra Landinfo, som er et faglig uavhengig organ. Landinfo kan ikke instrueres i faglige spørsmål.

I juli 2021 besluttet UNE midlertidig å stanse utreiseplikten til Afghanistan. UDI gjorde det samme. Bakgrunnen var stor usikkerhet om den videre politiske, sikkerhetsmessige, menneskerettslige og humanitære utviklingen i landet. UNE (og UDI) besluttet i januar i år å oppheve stansen i utreiseplikten fra 1. mars, og saksbehandlingen ble gjenopptatt 1. februar. UNE vurderer det dithen at situasjonen i Afghanistan p.t. ikke er like uforutsigbar som tidligere.

At UNE har opphevet den midlertidige stansen av utreiseplikten til Afghanistan, innebærer *ikke* at UNE mener det er trygt for alle med tidligere avslag å returnere til Afghanistan, men at det nå vil være forsvarlig å gjøre individuelle vurderinger ut fra omstendighetene i hver enkelt sak. Personer som har fått endelig avslag på asylsøknaden kan be om at UNE ser på saken på nytt og omgjør vedtaket sitt. Dette gjøres ved å fremme en skriftlig omgjøringsanmodning. Det er ingen begrensninger for hvor mange ganger en person kan be om at UNEs vedtak blir omgjort. UNE kan også gi utsatt iverksetting av det opprinnelige avslagsvedtaket, noe som betyr at personen kan oppholde seg i Norge frem til saken er ferdigbehandlet.

Jeg viser også til at Norge under enhver omstendighet er *forpliktet* til ikke å returnere personer som risikerer forfølgelse eller andre alvorlige overgrep, herunder at vedkommende står i reell fare for å bli utsatt for dødsstraff, tortur eller annen umenneskelig eller nedverdiggende behandling eller straff ved tilbakevending til hjemlandet, se utlendingsloven § 73 (absolutt vern mot utsendelse).

UDI og UNE følger nøye med på utviklingen i Afghanistan, og jeg har tillit til at etatene gjør individuelle vurderinger i hver enkelt sak. For øvrig mener jeg at det er positivt at personer uten oppholdstillatelse nå kan få saken sin ferdigbehandlet, der oppdaterte opplysninger om situasjonen i hjemlandet vil inngå som en del av beslutningsgrunnlaget. Det vil gi mer forutsigbarhet for den enkelte.

Med hilsen

Emilie Mehl

